

10. *Гаращенко А.Н.* Ланцюг формування цінності інформаційного продукту [Електронний ресурс] / А.Н. Гаращенко // Ефективна економіка. – 2014. – № 9. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3353>

11. The Digital Economy [Electronic resource]. – Oxford dictionary. – Access way: https://en.oxforddictionaries.com/definition/digital_economy

12. Reference terms digital economy [Electronic resource]. – Access way: www.sciencedaily.com/terms/digital_economy.htm

13. The Digital Economy [Electronic resource]. – BCS, The Chartered Institute. – Access way: http://policy.bcs.org/position_statements/digital-economy

14. The Digital Economy [Electronic resource]. – Organisation for Economic Cooperation and Development. – DAF/COMP(2012)22. – Access way: <http://www.oecd.org/daf/competition/The-Digital-Economy-2012.pdf>

15. *Урманцева А.* Цифровая экономика как специалисты понимают данный термин [Электронный ресурс] / А. Урманцева // РИА Новости. – 2017. – Режим доступа: <https://ria.ru/science/20170616/1496663946.html>

16. *Mercan B.* Components of Innovation Ecosystems: A Cross-Country Study / B. Mercan, D. Goktas // International Research Journal of Finance and Economics. – 2011. – № 76. – P. 103-112.

17. *Федулова Л.І.* Інноваційні екосистеми: сутність та методологічні засади формування / Л.І. Федулова, О.С. Марченко // Економічна теорія та право. – 2015. – №2 (21). – С. 21-33.

18. Digital transformation [Electronic resource]. – European Commission. – Access way: https://ec.europa.eu/growth/industry/policy/digital-transformation_en

19. World Development Report 2016: *Digital Dividends* [Electronic resource]. – Washington. – DC: World Bank. – Access way: <http://documents.worldbank.org/curated/en/896971468194972881/pdf/102725-PUB-Replacement-PUBLIC.pdf>

20. OECD Digital Economy Outlook 2017 [Electronic resource]. – OECD Publishing, Paris. – Access way: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264276284-en>

УДК 338.242.4.025.2:330.101.541:339.9

С.В. Кульбачний

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри макроекономіки
та державного управління,*

*ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана», м. Київ*

Макроекономічне регулювання національної економіки в умовах глобалізаційних викликів

Для національних економік країн, що перебувають у стані трансформації, існує перспектива консервації ролі об'єкта зовнішнього управління. Автором обґрунтовується необхідність перегляду принципів та удосконалення інструментарію макроекономічної політики в умовах глобалізованого економічного середовища.

Ключові слова: *глобалізація, макроекономічне регулювання економіки, економічний націоналізм.*

С.В. Кульбачный
кандидат экономических наук,
доцент кафедры макроэкономики
и государственного управления
ГВУЗ «Киевский национальный экономический
университет имени Вадима Гетьмана», г. Киев

Макроэкономическое регулирование национальной экономики в условиях глобализационных вызовов

Для национальных экономик стран, находящихся в состоянии трансформации, существует перспектива консервации роли объекта внешнего управления. Автор обосновывает необходимость пересмотра принципов и методов макроэкономической политики в условиях глобализированной экономической среды.

Ключевые слова: глобализация, макроэкономическое регулирование экономики, экономический национализм.

S.V. Kulbachnyi
PhD in Economics, Associate Professor
of the Macroeconomics and Public Administration
Department of the Kyiv National Economic
University named after Vadym Hetman, Kyiv

National economy macroeconomic regulation in the context of globalization challenges

For the national economies of countries, which are in a state of transformation, there is the prospect of preserving the role of the external management entity. The author justifies the need to revise the principles and methods of macroeconomic policy in the context of a globalized economic environment.

Keywords: globalization, macroeconomic regulation of the economy, economic nationalism.

Постановка проблеми

В умовах глобалізації змінюються механізми регулювання економічних процесів. Сформувалася система глобального управління ресурсами планети, відбувається оптимізація виробничих процесів не в національних, а у світових масштабах. Пов'язані з цим суперечливі явища знижують ефективність і можуть стати причиною руйнації традиційних інструментів управління національною економікою. У зв'язку з цим виникає проблема визначення нової ролі економічної політики держави.

Припускається, що замість національних держав ключову роль будуть відігравати певні анклавні утворення, які отримуватимуть дохід переважно у формі гео економічної ренти. Країни постають перед вибором: чинити опір агресивній експансіоністській політиці транснаціональних корпорацій, чи розчинитися у новому економічному порядку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Проблемам глобальної економіки присвячена велика кількість досліджень вітчизняних та іноземних авторів. Найбільш відомими західними дослідниками проблем глобалізації є Дж. Стігліц [1], Ж. Атталі [2]. Серед вітчизняних вчених-дослідників варто відзначити О. Г. Білоруса [3], Ю. М. Пахомова [4], Д. Г. Лук'яненко [5], С. О. Радзієвську [6] та ін. Однак, у більшості досліджень не приділено необхідної уваги питанням застосування й удосконалення інструментарію макроекономічного регулювання в умовах глобалізації.

Не вирішені раніше частини загальної проблеми

Незважаючи на інтерес вчених-економістів до питань глобалізації та пов'язаних із нею процесів, відсутні ґрунтовні дослідження, присвячені питанням здійснення макроекономічної політики та змін у системі державного регулювання економікою в умовах формування глобального економічного простору. Тож необхідними стають подальші розвідки щодо перспектив та механізмів вдосконалення методів макроекономічного регулювання в нових умовах.

Формулювання цілей статті

Метою статті є дослідження шляхів реагування на виклики глобалізації теорії і практики макроекономічної політики, пропозиції можливих напрямів удосконалення макроекономічного інструментарію.

Виклад основного матеріалу дослідження

Механізми регулювання економічних процесів на національному рівні, природно, не можуть не змінюватися відповідно до тенденцій глобального розвитку. Окрім інтенсифікації світової торгівлі, глобалізація створила широкі можливості розвитку виробництва, надавши конкурентні переваги у вигляді дешевої робочої сили та кращих умов застосування капіталу. Більш доступною стає сировина бідних країн та передові технології розвинених. Посилюється незалежність від економічної політики окремих країн, формується тенденція до передавання державних функцій регулювання на наддержавний рівень. Відбувається зняття обмежень-бар'єрів для входження на їхні фінансові ринки.

Сформувався кістяк глобальної економіки, характерною рисою якої є вилучення геоекономічних рентних платежів, а «влада прямо переходить до представників великого бізнесу, який не підконтрольний громадянському суспільству» [7; 43]. На початку XXI століття у світі вже нараховувалось 77000 ТНК (39000 з них – у країнах ЄС), з яких 200 – найбільш потужні (рис.1)¹.

Чіткого усвідомлення набуло розуміння негативних наслідків глобалізації у фінансовій сфері, де створено широкий простір для маневру валютним спекулянтам міжнародного рівня [3]. Це дозволяє вводити у стан боргової залежності країни, що розвиваються. Кінцева мета подібних атак – привласнення ресурсів цих країн та встановлення контролю над їхніми активами. Поглиблюється відставання країн, що розвиваються: співвідношення між доходами найбагатших 20% населення планети до 20% найбідніших за останні півстоліття подвоїлося і сягнуло 60:1 [9]. У зв'язку з цим постає питання про роль і можливості державного регулювання економіки на національному рівні: яким воно буде, і чи збережуться окремі його інструменти? Проаналізуємо можливі зміни у застосуванні цього інструментарію з точки зору впливу на рух ресурсів і активів.

Оскільки в умовах глобалізації ключову роль починають відігравати над-

¹ Ми залишаємо дані за період 1994-2004 років у зв'язку з тим, що вони є найбільш показовими з точки зору цілей нашого дослідження.

Рис. 1. Динаміка кількості ТНК

Джерело: [8]*

державні утворення, обсяги виробництва і напрями руху продукту будуть визначатися рішеннями кланового керівництва у тісній координації з цілями ТНК. Із суверенного управління держав поступово вилучаються найбільші сектори економіки. При цьому залишаються напризволяще соціальна та екологічна сфери відповідальності держави. Посилюються депресивність і деградація на територіях, де поступово починає здійснюватися політика мінімальних життєвих стандартів. Центри управління залишаються і вдосконалюються в розвинених країнах, оскільки саме тут зосереджена найкраща інфраструктура і концентрується інтелектуальний потенціал планети. А для країн з економікою, що трансформується, постає перспектива поступової консервації ролі як об'єкта зовнішнього управління [1].

Для громадянського суспільства альтернативою повинно стати посилення тиску на уряди своїх країн з метою проведення ними пронаціональної політики, виходу з-під дії кабальних міжнародних угод (на кшталт політики США щодо трансатлантичної зони вільної торгівлі). Критерієм відкритості та залучення до світогосподарських зв'язків має бути лише врівноважений платіжний баланс, щоб «збалансована торгівля стимулювала ефективні цикли внутрішнього економічного зростання» [10; 19].

На прикладі нашої країни ми спостерігаємо у виконанні вітчизняного Центрального банку реалізацію сценарію зовнішнього управління з метою досягнення експансіоністських цілей ТНК. По-перше, порівняльний рівень процентних ставок свідчить про проведення політики «дорогих грошей» у досить жорсткій формі (рис. 2). Це разом з монополізацією ринку кредитних коштів робить переважну частину бізнес-проектів нерентабельними [12], нищить реальний сектор економіки. Логічним і послідовним у цьому контексті виглядає перехід до монетарного режиму інфляційного таргетування [13]. У сфері курсоутворення спостерігається тенденція до подальшого знецінення вітчизняної грошової одиниці, що відповідає інтересам експортного лобі, але одночасно знецінює вітчизняні активи і робочу силу.

Завдання осучаснення змісту макроекономічної політики неминуче постає перед вибором: або поступова подальша інтеграція до світогосподарських структур і розчинення у структурах світового менеджменту, або поступовий вихід під впливом зрілого громадянського суспільства на позиції обґрунтованого економічного націоналізму [5].

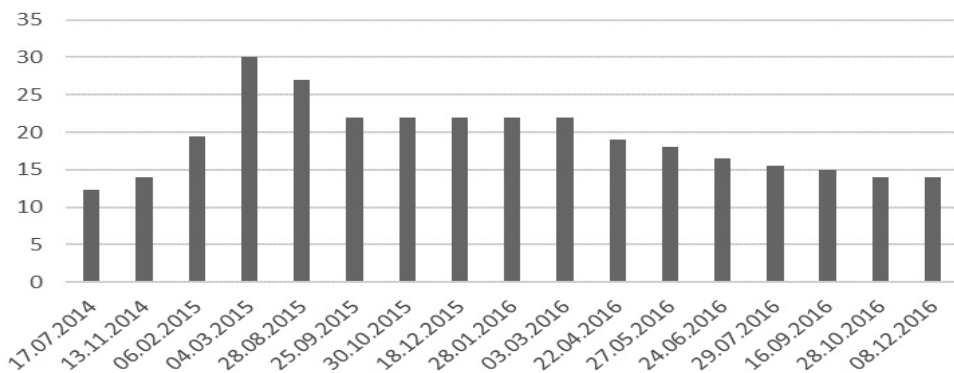

Рис. 2. Динаміка облікової ставки НБУ, % [11]

Серед інструментів макроекономічного регулювання в національних інтересах особлива роль належить стимулюванню експорту. Обсяги експорту – головний критерій політики підтримки власного виробника. Правило примусу до експорту, яке застосовувалось у кількох країнах Південно-Східної Азії (Японія, Корея, Тайвань) полягає в наступному. Державну допомогу отримують лише ті компанії, що успішно експортували продукцію на зовнішні ринки. Також застосовуються важелі відозви ліцензій, виведення державного капіталу з фірми, примусове злиття компаній, організація допомоги компаніям за межами країни з боку держави.

Стратегічним напрямом змін у фінансовій сфері для отримання економічної незалежності мають бути зниження ступеня боргової безпеки та захист грошово-кредитного ринку країни від зовнішніх атак.

Фінансові органи і дипломатія мають у розпорядженні широкий арсенал засобів для пом'якшення боргового тягара. Тому новачі можуть стосуватися лише запобіжників примноження боргів. Шляхом законодавчого закріплення необхідно встановити кількісний зв'язок між новими запозиченнями і показниками економічного зростання або ж показниками наповнюваності бюджету. Зниження боргової залежності є ключовою умовою збереження суверенної економіки. Одночасно це є профілактичним засобом щодо атак міжнародних спекулянтів. Не виключаємо, що додатковим засобом захисту грошового ринку може бути тимчасова заборона нерезидентам купувати вітчизняні фінансові інструменти.

Стабільність національної валюти є запорукою стабільного функціонування реального сектору економіки, а зниження величини процентних ставок – умова його повноцінного функціонування. Розв'язанню цього завдання заважають об'єктивні і суб'єктивні чинники. Серед останніх – незацікавленість у розвитку малого і середнього бізнесу з боку влади.

До об'єктивних чинників, у першу чергу, належать інфляційні очікування та ризики неповернення кредитів. Інфляційні очікування, як відомо, пов'язані з браком довіри до вітчизняної грошової системи і грошової одиниці. Ризики неповернення кредитів пов'язані з вибірковістю застосування норм законодавства щодо недобросовісних позичальників.

Національний економічний суверенітет передбачає встановлення реальної автономності Центрального банку. Безумовно, наведення елементарного порядку в управлінні грошовою сферою здолало б більшість перешкод у функціонуванні фінансового сектора. Прозорість, передбачуваність та послідовність у діях Центрального банку – це запобіжник розвитку інфляційних очікувань та умова

збільшення рівня капіталізації вітчизняної економіки, прискорення інвестиційного процесу.

Усі згадані нами інструменти макроекономічного регулювання в інтересах національного економічного суверенітету – стимулювання експорту, обмеження боргової залежності, зміцнення національної валюти при обмеженні інфляції, автономія Національного банку та спрямованість його дій на створення кредитних умов розвитку реального сектору – мають застосовуватись у комплексі.

Висновки

Глобалізаційні процеси посилюють вплив наднаціональних структур. Це знижує ефективність державного регулювання національних економік суверенними урядами країн, а в перспективі може стати причиною руйнації багатьох інститутів держави. Виникає загроза втрати економічного суверенітету, контролю над ресурсами та активами країни.

За таких умов виникає необхідність перегляду принципів та удосконалення інструментарію макроекономічної політики. Для українських урядів постало завдання формування несуперечливої системи заходів фінансового, монетарного, експортного тощо регулювання для досягнення бажаних темпів зростання на тлі відновлення економічного суверенітету держави.

Література

1. *Стиглиць Дж.* Глобализация и ее бремя: Пер. с англ. М.: Изд. дом «КМ Академия», 2003. 252 с.
2. *Аттали Ж.* Краткая история будущего: Пер. с англ. С-Пб.: Изд. Питер, 2014. 288 с.
3. *Білорус О. Г.* Фінансова глобалізація: парадигмальні зрушення й ризики / О. Г. Білорус, О. В. Гаврилук // Фінанси України. – 2013. – № 7. – С. 7-17. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu_2013_7_3.
4. *Пахомов Ю.Н.* Национальные аспекты реструктуризации глобального пространства. // Стратегія розвитку України (економіка, соціологія, право): наук. журн. – К.: НАУ, 2012. – №1. – С. 6-10.
5. Глобальная экономика XXI века: человеческое измерение [монография] / Д. Г. Лукьяненко, А. М. Поручик, А. М. Колот [и др.]; за общ. ред. д-ра экон.наук, проф. Д. Г. Лукьяненко и д-ра экон.наук, проф. А. М. Поручика. – К.: КНЭУ, 2008. – 420 с.
6. *Радзівська С.* Глобальна криза, фінансіалізація і технологічний розвиток / С. Радзівська // Міжнародна економічна політика. – 2016. – № 1. – С. 126-157. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Мер_2016_1_8.
7. Глобальна економіка: навчальний посібник / Т.В. Шталь, Ю.Б. Доброскок, О.О. Тищенко, Н.В. Проскурніна, Ю.О. Світлична – Харків: Видавництво «Форт», 2016. – 358 с.
8. UNSTAD, World Investment Report 2006; World Investment Report 2004, Overview.
9. *Чепінога В. Г.* Основи економічної теорії: навч. посіб. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – 456 с.
10. *Фокс Дж.* Торговельна політика США – час почати спочатку // Економіка України. – 2017. – №5-6. – С.15–27.
11. Чим запам'ятається Валерія Гонтарева на посаді голови НБУ. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://ua.112.ua/statji/chym-zapamiatatsia-valeriia-hontarjeva-na-posadi-holovu-nbu-375153.html>.
12. Чому українцям нині не варто брати кредити у банках. Дослідження в рамках проєкту USAID «Трансформація фінансового сектору». [Електронний ресурс]. Світлана ОЛІЙНИК, газета «Експрес». Режим доступу: <http://expres.ua/news/2017/09/23/263476-chomu-ukrayincyam-nyni-ne-varto-braty-kredyty-bankah>.
13. *Сергій Кульбачний.* Пріоритети антикризового управління з огляду на глобальні виклики. Антикризове управління національною економікою: монографія / [І. Малий, І. Радіонова, Л. Ємельяненко та ін.] / за заг. ред. І. Малого. – К.: КНЕУ, 2017. – 368 с.
14. *Фукуяма Ф.* Конец истории и последний человек / Ф. Фукуяма; Пер. с англ. МБ. Левина. – М.: ООО 'Издательство АСТ: ЗАО НПП 'Ермак', 2004. – 588, с.
15. Фінансова глобалізація і євроінтеграція / за ред. О.Г. Білоруса, Т.І. Єфименко; ДННУ «Акад. фін. управління». – К., 2015. – 496 с.